

I.

Zpráva

o základních tendencích

příjmové a výdajové situace

domácností ČR v 1.- 3. čtvrtletí 2012

(textová část)

Obsah

strana

Hlavní poznatky z analýzy	1
1. Příjmy domácností	5
1. 1 Základní charakteristika	5
1. 2 Mzdy	7
1. 3 Sociální příjmy	13
2. Spotřebitelské ceny a životní náklady	19
3. Peněžní výdaje a úspory domácností	21

Hlavní poznatky z analýzy

Makroekonomický **vývoj české ekonomiky** v průběhu tří čtvrtletí roku 2012 **charakterizovaly výrazné prvky hospodářské recese** doprovázené jen dílčím zpomalováním jejího poklesu. Meziroční **snížení HDP** ve stálých cenách **činilo** od počátku roku **- 0,9 %**. **Hlavním vnitřním důvodem ekonomického poklesu byl stále se prohlubující propad dynamiky spotřeby domácností**; vnější příčinou bylo nadále **globální zpomalení hospodářského růstu**, které se projevilo v nižším tempu zahraniční poptávky po českém zboží, zejména v Eurozóně. I přesto **jediným růstovým faktorem byl** – i při určitých problémech - **zahraniční obchod**. **Významnější ekonomické oživení nelze z uvedených důvodů očekávat ani v roce 2013**, kdy se navíc uplatní celá řada opatření k zajištění fiskální konsolidace. HDP tak reálně více posílí zřejmě až v roce 2014.

Rozbor příjmů a výdajů domácností přinesl zejména tyto hlavní poznatky:

- úhrnný **disponibilní důchod** sektoru **domácností** (na makroúrovni statistiky národních účtů) **vzrostl** nominálně **o 2,0 % na 1 574,8 mld. Kč**, reálně **ale klesl o 1,4 %**, s výjimkou reálných důchodů z vlastnictví **klesla kupní síla všech dalších součástí běžných příjmů sektoru domácností**, a to vč. náhrad zaměstnancům zejména (mezd a platů) a sociálních dávek,
- **vývoj** nominálních čistých **příjmů na úrovni** konkrétních typů **domácností** (na bázi statistiky rodinných účtů) byl **v úhrnu o něco příznivější** (meziroční index 105,4 %), avšak **nadprůměrnou dynamiku vykázaly** pouze domácnosti osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanecké bezdětné domácnosti, tedy **domácnosti s vyšší příjmovou úrovní** v tomto souboru (obecně silně zapůsobil rovněž vliv nízké základny ledna až září 2011 a částečně také obvyklé obměny zpravodajského souboru); **velkou část příjmů domácností pohltila vysoká míra cenové inflace**, nepříznivou skutečností je, že relativně **nejhorší vývoj reálných příjmů zaznamenaly sociálně ohrožené skupiny domácností zaměstnanců s dětmi** (stagnace) a **důchodců** (pokles), jejichž **nominální příjmy rostly nejpomaleji**,

- **největším zdrojem peněžních příjmů** domácností byly **mzdy**; **průměrná nominální měsíční mzda v národním hospodářství** (na přepočtené počty zaměstnanců) dosáhla **24 408 Kč** a její **meziroční dynamika růstu** činila **2,4 %** (obdobně jako ve stejném období předchozího roku); po zohlednění nárůstu cenové inflace však došlo **k poklesu reálné úrovně průměrné mzdy o 1,0 %**,
- **sociální příjmy** mírně **vzrostly**, avšak **pouze v nominálním vyjádření** (meziroční index 101,3 %), přitom **dynamika jednotlivých složek** této druhé nejvýznamnější součásti úhrnných příjmů domácností **byla** značně **rozdílná**; **výrazný procentní nárůst** byl zaznamenán **u dávek pomoci v hmotné nouzi**, zvýšil se také objem vyplacených dávek důchodového pojištění a příspěvku na péči, příjmy občanů z ostatních druhů dávek klesly,
- **zvýšil se počet důchodců a vzrostla i průměrná výše** (samostatně vypláceného) starobního **důchodu o 2,2 % na 10 764 Kč**,
- pokračoval **pokles průměrného počtu** evidovaných **nezaměstnaných** a zároveň počtu i podílu uchazečů o zaměstnání s podporou v nezaměstnanosti,
- **zvýšení objemu prostředků** vyplacených **na dávky pomoci v hmotné nouzi** souviselo s navýšením počtu příjemců dávek, zvýšením částek životního a existenčního minima, s růstem nákladů na bydlení a zvýšením počtu dlouhodobě nezaměstnaných bez nároku na podporu v nezaměstnanosti,
- **hlavní příčinou** meziročního nadprůměrného **růstu spotřebitelských cen** (cenové inflace) v porovnání 1. - 3. čtvrtletí let 2012 a 2011 **o 3,4 % byl** lednový **posun snížené sazby DPH z 10 % na 14 %** u potravin, zdravotní péče, bydlení a dopravy, částečně **působila také deregulace** čistého nájemného a energií **v oblasti bydlení a pohyby cen léků** vč. léčebné

péče a **tržní cenový pohyb potravin a v dopravě** (pohonné hmoty), který **měl nákladový**, nikoliv však poptávkový **charakter** (růst jak světových, tak i tuzemských produkčních cen),

- **extrémně nízká spotřeba domácností po celé hodnocené období inflaci spíše snižovala** (ve 3. čtvrtletí bylo hlavním faktorem zejména zvýšení cen léčiv, rekreací, alkoholu a tabáku); pozitivně lze z pohledu domácností hodnotit skutečnost, že se výrazně snížilo tempo růstu cen zemního plynu a **v ostatních položkách bydlení ceny významněji nerostly**,
- meziroční **přírůstek Harmonizovaného indexu spotřebitelských cen byl vyšší než jeho hodnota za celou EU 27** (v ČR v září 3,5 %, resp. 2,7 % v EU),
- značně **omezená poptávka** po zboží a službách **se projevila ve výdajích** domácností na individuální spotřebu sektoru domácností (makroúroveň) i v domácnostech na mikroúrovni; **příčinou** bylo nejen zvýšení cen vlivem růstu snížené sazby DPH a obecného cenového růstu, **ale také obavy domácností z budoucího ekonomického vývoje** (ve 3. čtvrtletí to bylo zejména zvýšení cen léčiv, rekreací, alkoholu a tabáku); pozitivně lze z pohledu domácností hodnotit skutečnost, že se v průběhu 3. čtvrtletí výrazně snížilo tempo růstu cen **v bydlení**,
- **objem čerpání peněžních bankovních půjček se opět zmírnil**, jejich stav k 30. září 2012 činil **1,08 bil. Kč** (meziroční nárůst 40,9 mld. Kč, tj. o pětinu méně než v roce 2011), stále **přítom dominovaly úvěry na bydlení**, zatímco **spotřebitelské úvěry klesaly**,
- **domácnosti i přes nepříznivý vývoj příjmů, vysokou inflaci a obavy z budoucnosti navýšily své úspory** – jejich **objem se** podle dostupných údajů České národní banky **v září 2012 ve srovnání se zářím 2011 zvýšil o 3,3 % na 1,76 bil. Kč**, domácnosti kromě netermínovaných

a alternativních forem spoření významně obnovily sklon k držení hotových peněz.

x

x

x

Zpráva přináší v dalších částech základní charakteristiku a hodnocení souvislostí, které v lednu - září 2012 ovlivňovaly vývoj příjmů a výdajů domácností v České republice. Jejím hlavním cílem je vyjádřit především rozhodující tendence ve vývoji základních (dostupných) ukazatelů životní úrovně českých domácností.

Je třeba upozornit na skutečnost, že statistika rodinných účtů (použitá v analýze) je především výdajovou statistikou, údaje za příjmy jsou rodinnými účty sledovány jen doplňkově – přesto jsou (vzhledem k absenci jiných aktuálních zdrojů) jediným zdrojem dat pro základní (obecnější) hodnocení v konkrétním období. Výsledky statistiky rodinných účtů jsou rovněž významné pro kvalifikované odhady dopadů různých vládních opatření (daně, regulace cen, restrikce příjmů apod.) na sociální politiku státu, což platí i pro statistiku spotřebitelských cen.

Podrobnější zhodnocení vývoje bude předmětem analýzy těchto atributů za celý rok 2012, která bude předložena vládě koncem dubna letošního roku.

Při zpracování materiálu byla použita zejména data a analýzy: MPSV, ČSÚ, MF ČR, ČNB, ČSSZ, TRIXIMA, AKAT a odborného a periodického tisku.

Zpráva obsahuje data platná k 16. lednu 2013.

1. Příjmy domácností

1. 1 Základní charakteristika

Běžné příjmy sektoru domácností (podle statistiky národních účtů) **dosáhly** celkové **výše 2 284,2 mld. Kč**. Meziročně tak **nominálně vzrostly o 1,9 %** (42,7 mld. Kč), ale **reálně** (o 1,5 %) **poklesly** (při poklesu hrubého domácího produktu ve stálých cenách o 0,9 %).

Na reálném poklesu úhrnného objemu **běžných příjmů se** přibližně ze 46 % **podílel smíšený důchod** (zahrnující **zejména příjmy z podnikatelských aktivit**) – pokles o 4,2 % **a** téměř ze 40 % **náhrady zaměstnancům** (- 1,3 %). V menší míře pak na něm participovaly **sociální dávky** (pokles o 1,3 %) **a ostatní běžné transfery** (náhrady z neživotního pojištění, výhry ze sázek a loterií apod. – 1,0 %). Naopak **vzrostla kupní síla** (objemu) **důchodů z vlastnictví** (+ 6,8 %).

Po odpočtu běžných výdajů (zejména daní z příjmů a příspěvků na sociální a zdravotní pojištění) zůstal sektoru domácností **úhrnný disponibilní důchod** v částce **1 574,8 mld. Kč**, což bylo sice **nominálně o 2,0 % více, ale reálně o 1,4 % méně** než ve srovnatelném období roku 2011. **Výdaje na individuální spotřebu**, které činily cca 90 % z disponibilního důchodu, **poklesly** jak v nominálním, tak v reálném vyjádření. Naproti tomu výrazně **vzrostly hrubé úspory** (i míra úspor), a to nominálně o 32 % a reálně o 27,7 % (viz část 3.).

Relace disponibilního důchodu k objemu hrubého domácího produktu (v běžných cenách) meziročně **vzrostla** o 0,9 p.b. **na 54,7 %**.

Podrobnější číselné údaje o vývoji příjmů (výdajů a úspor) sektoru domácností jsou součástí tabulky č. 1 v příloze.

Orientační **data o vývoji peněžních příjmů domácností na mikroúrovni** (zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů) **prokázala** v konfrontaci s předcházejícím průběhem roku 2012 jejich **určitou akceleraci**, avšak z velké části **způsobenou vlivem nízké výchozí základny** srovnatelného období **roku 2011**.

V reálném vyjádření byla situace horší, neboť zde **působil vliv vysoké cenové inflace** v lednu – září 2012.

Příjmovou situaci domácností charakterizovaly tyto hlavní tendence (údaje na 1 člena domácnosti):

- **měsíční nominální čistý peněžní příjem na jednoho člena domácnosti** zpravodajského souboru činil **12 578 Kč** (o 642 Kč, tj. **o 5,4 % více** než v 1. až 3. čtvrtletí 2011); při zohlednění meziroční cenové inflace ve výši 3,4 % se však **kupní síla** tohoto příjmu **zvýšila jen mírně** (o 1,9 %),
- nominálního **přírůstku** čistých peněžních **příjmů dosáhly všechny typy domácnosti, a to v rozmezí 0,9 %** (domácnosti důchodců bez ekonomicky aktivních členů) **až 7,6 %** (domácnosti osob samostatně výdělečně činných); **zaměstnané domácnosti s dětmi vykázaly zvýšení příjmů o 3,6 %** – podrobnější číselné údaje obsahuje tabulka č. 2 v příloze.

Nejvyšší úroveň měsíčního průměrného čistého **příjmu** na osobu (14 031 Kč) vykázaly ve 3. čtvrtletí 2012 domácnosti **v obcích s počtem obyvatel vyšším než 50 tis.**, jeho **největší meziroční přírůstek** (o 12,4 % na 12 507 Kč) byl ale zaznamenán **v nejmenších obcích** (do 2 tis. obyvatel); relativně **nejnižší byl** nadále nominální **příjem v obcích od 2 do 10 tis. obyvatel** (11 606 Kč), **v obcích s počtem obyvatel od 10 do 50 tis.** průměrný příjem dokonce mírně meziročně **klesl** (o 1,1 % na 11 962 Kč),

- o **přírůstek** úhrnných reálných příjmů domácností zaměstnanců se **při stagnaci sociálních příjmů** nejvíce zasloužil **přírůstek** jejich **pracovních příjmů** (podrobněji v části 1. 2), jenž však **ve struktuře celkových čistých peněžních příjmů** mírně **klesl** (naopak v hodnoceném období vzrostl strukturální podíl ostatních příjmů, tj. zejména příjmů z majetku, pronájmů, pojištění, půjček a připsaných úroků z vkladů),
- **čistý** měsíční nominální **příjem, s nímž disponovala domácnost** zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů, činil **28 422 Kč** – což bylo **nominálně o 1 472 Kč více než v lednu – září 2011**, vzhledem k inflaci byl však reálný přírůstek meziročně vyšší jen o 539 Kč.

V dalších částech zprávy jsou popsány nejdůležitější poznatky z hodnocení vývoje dvou nejvýznamnějších kategorií příjmů domácností, tj. mezd a příjmů sociálního charakteru.

1. 2 Mzdy

Rozhodující část peněžních příjmů domácností tvořily mzdy. Objem mzdových prostředků (bez ostatních osobních nákladů) zúčtovaný všem zaměstnancům k výplatě za celé národní hospodářství dosáhl ve sledovaném období **825,4 mld. Kč** a byl tak nominálně **o 1,5 % vyšší** než ve stejném období předchozího roku.

Průměrná hrubá měsíční nominální mzda na přepočtené počty zaměstnanců **v národním hospodářství dosáhla v 1. – 3. čtvrtletí 2012 výše 24 408 Kč**, což představovalo meziroční nominální **nárůst 2,4 %**, tj. 563 Kč. Spotřebitelské ceny se v porovnání se stejným obdobím předchozího roku zvýšily o 3,4 %, **průměrná reálná mzda** tedy vzhledem k vývoji inflace **poklesla o 1,0 %**. Mírný nominální nárůst mezd byl zaznamenán jak v podnikatelské, tak i nepodnikatelské sféře. **Průměrná mzda v podnikatelské sféře vzrostla** proti stejnému období předchozího roku nominálně o 2,3 %, reálně však poklesla o 1,1 % **a dosáhla úrovně 24 446 Kč. V nepodnikatelské sféře se průměrný plat zvýšil nepatrně více** než v podnikatelské sféře – nominálně o 2,6 %, reálně poklesl o 0,8 % **na 24 232 Kč** – viz tabulku č. 3 v příloze. I přes uvedený rozdíl v tempech růstu převýšila průměrná mzda v podnikatelské sféře svojí úrovní plat ve veřejných službách a správě o 214 Kč. Relace této průměrné mzdy k průměrnému platu činila ve sledovaném období 100,9 %.

V prvních dvou čtvrtletích loňského roku byl zaznamenán identický vývoj průměrných mezd jak v podnikatelské a nepodnikatelské sféře, tak i v celém národním hospodářství (v 1. čtvrtletí nominálně růst o 3,4 % a reálně pokles o 0,3 %, ve 2. čtvrtletí nominálně růst o 2,3 % a reálně pokles o 1,1 %). **V samotném 3. čtvrtletí došlo ke zpomalení dynamiky růstu mezd** v podnikatelské sféře

nominálně na 1,3 % (reálně pokles o 1,9 %) a **průměrná hrubá měsíční nominální mzda** v tomto sektoru činila **24 473 Kč**. **Průměrný plat ve veřejných službách a správě** si z předchozího čtvrtletí udržel nominální růst ve výši 2,3 % (reálně pokles o 1,0 %) a **dosáhl výše 24 705 Kč**. **Průměrná mzda** v národním hospodářství **vzrostla ve 3. čtvrtletí nominálně o 1,4 % (reálně poklesla o 1,8 %)** a dosáhla úrovně 24 514 Kč.

Z výběrového šetření Informačního systému o průměrném výdělku MPSV (ISPV), které se sice liší od podnikového výkaznictví ČSÚ, ale zároveň ho doplňuje, je možné získat detailnější statistiky týkající se mezd (platů) zaměstnanců. Podle výsledků výstupů ISPV za 3. čtvrtletí 2012 činil medián hrubé měsíční mzdy v národním hospodářství 21 745 Kč. Ve mzdové sféře dosáhl medián hrubé měsíční mzdy 21 184 Kč, v platové sféře 23 784 Kč. Vzhledem k tomu, že u průměrných mezd je situace v obou sférách opačná, lze konstatovat, že ve mzdové sféře v porovnání s platovou sférou existují větší rozdíly mezi příjmy jednotlivých zaměstnanců.

Výše průměrné měsíční mzdy zaměstnanců pracujících v malých firmách (právnícké a fyzické osoby s méně jak 20 zaměstnanci působící v podnikatelské sféře) **činila** v 1. – 3. čtvrtletí hodnoceného roku **17 596 Kč**. Vzhledem k její stagnaci došlo v porovnání se stejným obdobím roku 2011 k poklesu jejího podílu k celospolečenskému **výdělkovému průměru** (o 1,8 p.b.) na **72,1 %** - viz tabulku č. 4 v příloze.

Vývoj mezd v období leden – září charakterizovaly zejména následující skutečnosti:

- **zpomalující se růst průměrné nominální mzdy v národním hospodářství**, a to jak v nepodnikatelské sféře, tak i v podnikatelské sféře,
- pokračující **pokles kupní síly výdělků** ovlivněný nízkou dynamikou nominálních mezd a významně vyšší úrovní cenové inflace (viz dále), který představuje riziko pro spotřebitelskou poptávku,
- **pokles reálné hodnoty nejen průměrného platu v nepodnikatelské sféře** (jedná se o deváté po sobě jdoucí čtvrtletí, kdy došlo k jeho

propadu), ale i **průměrné mzdy v podnikatelské sféře** (v případě této sféry se jedná o třetí po sobě jdoucí čtvrtletí),

- **propad dynamiky mezd** doprovázelo téměř shodné **snížení dynamiky produktivity práce**,
- **zvýšení** (na makroúrovni) **meziodvětvové diference mezd zaměstnanců a naopak snížení jejich územní diference**.

Pokles průměrné reálné hodnoty mezd ve sledovaném období činil **1 %** a intenzita poklesu v jednotlivých čtvrtletích roku 2012 se zvyšovala. V samotném 3. čtvrtletí dosáhla úrovně **1,8 %**, což je největší hodnota od roku 2000, tj. za dobu existence srovnatelné časové řady. **Propad průměrné reálné mzdy** v 1. – 3. čtvrtletí 2012 byl zaznamenán **ve 13 z 19 sledovaných odvětvových agregací CZ-NACE** a v regionálním členění **ve všech krajích** (viz dále).

Snížení kupní síly výdělků bylo v lednu až září 2012 **doprovázeno téměř shodným propadem produktivity práce**. Dynamika úhrnné **produktivity práce** (v pojetí hrubého domácího produktu ve stálých cenách na 1 pracovníka v národním hospodářství) **poklesla** meziročně **o 1,1 %**, což bylo o 0,1 p.b. více než představovalo snížení dynamiky průměrné reálné mzdy – viz graf za tabulkou č. 4 v příloze.

Relace produktivity práce a mezd se promítla do vývoje jednotkových mzdových nákladů, které v meziročním pohledu za leden – září 2012 **nominálně vzrostly o 3,5 % a reálně o 0,1 %**. **Růst mezd** však stále zatím **nepředstavoval zásadní riziko z pohledu udržení konkurenceschopnosti tuzemské produkce**.

Reálná hodnota objemu mzdových prostředků zúčtovaných k výplatě **poklesla** oproti 1. – 3. čtvrtletí 2011 **o 1,8 %**; **mzdová náročnost HDP** (relace k objemu hrubého domácího produktu v běžných cenách) se ve stejném porovnání **zvýšila** (o 0,3 p.b.) **na 28,6 %**.

Část mezd, které svým zaměstnancům dlužili insolventní zaměstnavatelé v režimu konkurzního řízení, jim byla vyplacena Úřadem práce ČR **na základě zákona č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při**

platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Celkem bylo takto **k 30. 9. 2012 poskytnuto 342,4 mil. Kč** (o 31,3 mil. Kč více než v 1. – 3. čtvrtletí 2011), z toho nejvíce v Hl. m. Praze (65,6 mil. Kč), Jihomoravském kraji (57,7 mil. Kč), Jihočeském kraji (38,8 mil. Kč) a Moravskoslezském kraji (36,1 mil. Kč).

Přestože došlo k **celkovému meziročnímu nominálnímu nárůstu průměrného platu v nepodnikatelské sféře, nebylo tempo růstu stejné ve všech jeho odvětvích**. Významnější nadprůměrné zvýšení průměrného platu vykazala odvětví „**kulturní, zábavní a sportovní činnosti**“ (o 4,4 %) a odvětví „**zdravotní a sociální péče**“ (o 4,1 %). V odvětví „**veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení**“ byl zaznamenán nejnižší meziroční vzestup průměrného nominálního výdělku (o 1,7 %), který byl navíc doprovázen největším poklesem počtu zaměstnanců v rámci nepodnikatelské sféry. Rozdílný vývoj nominálních mezd po zohlednění míry inflace vedl k poklesu reálného platu s výjimkou především výše uvedených odvětví (s výrazně nadprůměrným nominálním nárůstem) – podrobněji viz tabulku č. 5 v příloze. **Celkový reálný průměrný plat v nepodnikatelské sféře klesá od roku 2010**, v detailnějším čtvrtletním členění je to již **deváté v řadě po sobě jdoucí čtvrtletí**.

Na poměrně **nízké tempo růstu průměrné mzdy v podnikatelské sféře** působily především **tyto základní faktory**:

- **obezřetná mzdová a personální politika**, která závisí na vývoji nově uzavřených obchodů, zakázek a kontraktů **a očekávání budoucího hospodaření** klíčových podniků a firem,
- i přes zaznamenaný pokles přetrvávající relativně vysoká **míra registrované nezaměstnanosti** (z 8,6 % ke konci roku 2011 na 8,4 % k 30. září 2012) **a s tím související přebytek nabídky** zaměstnanců **řady profesí** na trhu práce.

Z údajů o průměrném evidenčním počtu zaměstnanců v 1. - 3. čtvrtletí roku 2012 (dle Podnikové statistiky o mzdách a zaměstnancích; liší se od Výběrových šetření pracovních sil) je patrný celkový meziroční pokles zaměstnanců (o 32,6 tis.). V obou sférách národního hospodářství došlo k poklesu zaměstnanosti s tím, že počet zaměstnanců se snížil výrazněji v podnikatelské sféře – o 29,5 tis.,

zatímco v nepodnikatelské sféře došlo k poklesu zaměstnanců o 3,1 tis. Z detailnějšího odvětvového členění je zřejmé, že nárůst zaměstnanosti zaznamenalo pouze šest odvětví, z toho nejvíc odvětví „činnosti v oblasti nemovitostí“ (o 3,3 tis.) a „profesní, vědecké a technické činnosti“ (o 3,1 tis.). K největšímu poklesu zaměstnanců došlo v odvětvích „stavebnictví“ (o 9,6 tis.), „veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení“ (o 7,8 tis.), „doprava a skladování“ (o 5,0 tis.) a „ubytování, stravování a pohostinství“ (o 4,3 tis.).

Z hlediska odvětvového členění (podle Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE – viz tabulku č. 6 v příloze) **bylo dosaženo** v 1. – 3. čtvrtletí 2012 **nejvyšší** (více než dvojnásobné úrovně průměrné mzdy v národním hospodářství) **nominální průměrné mzdy v odvětví „peněžnictví a pojišťovnictví“** (49 693 Kč), tradičně vysoké mzdy v odvětví „informační a komunikační činnosti“ (45 649 Kč) a v odvětví „výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu“ (39 433 Kč). Mzda převyšující celorepublikový průměr byla dále vyplacena v odvětvích „těžba a dobývání“ (30 625 Kč), „profesní, vědecké a technické činnosti“ (30 463 Kč), „veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení“ (26 124 Kč) a „zdravotní a sociální péče“ (25 222 Kč). **Nejnižší průměrná mzda byla v odvětvích „ubytování, stravování a pohostinství“** (13 365 Kč), „administrativní a podpůrné činnosti“ (16 402 Kč) a „zemědělství, lesnictví a rybářství“ (19 079 Kč).

Dynamika vývoje mezd v jednotlivých odvětvích byla výrazně diferencovaná, a to nominálně od -4,9 % do +4,7 %. Největší nárůst byl zaznamenán v odvětvích „zemědělství, lesnictví a rybářství“ (o 4,7 %), „kulturní, zábavní a rekreační činnosti“ (o 4,4 %), „zdravotní a sociální péče“ (o 4,1 %) a „peněžnictví a pojišťovnictví“ (o 4,0 %). Pouze u těchto odvětví uvedené nominální zvýšení mezd převýšilo nárůst spotřebitelských cen a došlo k posílení jejich kupní síly. Naopak nominální pokles mezd byl v odvětví „činnosti v oblasti nemovitostí“ (o 4,9 % při nárůstu zaměstnanosti o 7,6 %), „ubytování, stravování a pohostinství“ (o 0,5 %) a „výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu“ (o 0,4 %). U ostatních odvětví došlo sice k mírnému nominálnímu nárůstu, reálně však mzdy poklesly s výjimkou **stagnace v odvětví „těžba a dobývání“ a „vzdělávání“**.

Meziodvětvová mzdová diferenciace proti stejnému období předchozího roku **vzrostla**; **variační koeficient** průměrných mezd (podle sekcí CZ-NACE) **se zvýšil** o 0,6 p.b. na 35,6 %.

Výše průměrné nominální mzdy se výrazně lišila i podle velikosti zpravodajské jednotky, tj. čím větší byl počet zaměstnanců, tím vyšší byla průměrná mzda. V podnicích s méně než 19 zaměstnanci byla nejen nejnižší - činila 17 832 Kč (cca 73 % průměrné mzdy v národním hospodářství), ale zaznamenala i nejmenší meziroční nárůst (nominálně 0,4 %, reálně -2,9 %); naopak nejvyšší 29 389 Kč (více než 120 % průměrné mzdy) byla vyplacena v organizacích s 1 000 a více zaměstnanci. Pouze v těchto dvou velikostních kategoriích došlo ke zvýšení počtu zaměstnanců ve srovnání se stejným obdobím předchozího roku. K nejvyššímu nárůstu průměrné mzdy – nominálně o 4,2 %, resp. reálně o 0,8 % došlo v organizacích s počtem zaměstnanců v intervalu 250 až 499, kde byl současně vykázán nejmenší pokles zaměstnanosti. Reálná mzda se zvýšila (o 0,5 %) ještě i v organizacích s počtem od 500 do 999 pracovníků. Nepříznivá situace se projevila v organizacích s 20 – 49 zaměstnanci, ve kterých se nejvíce (o 5,0 %) snížila zaměstnanost (o 24,7 tis.) a zároveň i reálná mzda o 1,8 % - podrobněji viz tabulku č. 7 v příloze.

V krajském členění byl zaznamenán meziroční nominální růst průměrné mzdy ve všech krajích, přesto však nedošlo k zachování její kupní síly v žádném z nich. Přes nejnižší nárůst průměrné mzdy v kraji Hl. m. Praze bylo v tomto regionu dosaženo její nejvyšší úrovně, a to 31 661 Kč – tj. téměř 130 % celorepublikového průměru. Z ostatních krajů nejvýznamnější relativní vzestup průměrné nominální mzdy vykázaly kraje Středočeský a Plzeňský (oba o 2,9 %), Ústecký a Olomoucký (oba o 2,8 %); naopak nejnižší nárůst byl kromě již zmíněného kraje Hl. m. Prahy (o 1,0 %) dále v Kraji Vysočina (o 1,8 %) a Karlovarském a Libereckém kraji (oba o 2,2 %), kde nedosáhl ani celorepublikového průměru - viz tabulku č. 8 v příloze. Nejnižší absolutní úroveň průměrné mzdy (20 796 Kč) byla vykázána v Karlovarském kraji. Současně došlo ke **zmírnění diferenciac**e, tj. snížení extrémních mzdových hladin (Hl. m. Praha x Karlovarský kraj) o 131 Kč na 10 865 Kč. Hodnota variačního koeficientu v tomto členění klesla z 11,6 % v 1. - 3. čtvrtletí 2011 na 11,2 % v 1. – 3. čtvrtletí 2012.

1.3 Sociální příjmy

Celkový objem sociálních příjmů (druhé nejvyšší složky peněžních příjmů domácností) **dosáhl** od počátku roku do konce září 2012 částky **340,6 mld. Kč** a **převýšil skutečnost stejného období roku 2011 o 4,5 mld. Kč**, tj. o 1,3 % nominálně, reálně byl ale o 2,0 % nižší. Výrazný **nárůst** byl zaznamenán u **dávek pomoci v hmotné nouzi**, zvýšil se také objem vyplacených **dávek důchodového pojištění a příspěvku na péči**. Příjmy občanů z ostatních druhů sociálních dávek klesly - viz tabulku č. 9 v příloze.

Dávky důchodového pojištění, na které bylo poskytnuto **272,2 mld. Kč**, tj. **o 7,0 mld. Kč** (o 2,6 %) **více** než ve srovnatelném období roku 2011, posílily svoji váhu na celkové úrovni sociálních příjmů domácností o 1,0 p.b. na 79,9 %. Zvýšení objemu vyplacených dávek důchodového pojištění ovlivnila zejména valorizace důchodů od 1. ledna 2012 (základní výměra byla zvýšena o 40 Kč na 2 270 Kč a procentní výměra o 1,6 %) a meziroční zvýšení celkového počtu důchodců.

Nárůst zaznamenaly **výdaje na starobní důchody**, které (bez dávek vyplacených do ciziny) **vzrostly** o 8,8 mld. Kč (o 4,2 %) **na 218,0 mld. Kč**. Jejich podíl na celkovém objemu výdajů na dávky důchodového pojištění dosáhl 80,1 %. **Výdaje na invalidní důchody se** (bez dávek vyplacených do ciziny) **snížily** o 1,7 mld. Kč (o 4,8 %) **na 33,7 mld. Kč**.

Průměrná výše (samostatně vypláceného) **starobního důchodu se** v období leden – září 2012 meziročně **zvýšila** o 228 Kč (o 2,2 %) **na 10 764 Kč**, **v reálném vyjádření se snížila o 2,5 %** (při použití indexu životních nákladů domácností důchodců 104,8 %).

V září 2012

- pobíralo důchod **2 855,6 tis. osob**, přičemž **jejich počet** se meziročně **zvýšil** o 13,0 tis. (tj. **o 0,5 %**). **Vzrostl počet důchodců se starobním důchodem** (o 27,2 tis., tj. **o 1,2 %**) **na 2 337,4 tis. osob** a v rámci této skupiny důchodců (o 46,1 tis., tj. **o 9,8 %**) počet důchodců **s trvale**

- kráceným předčasným důchodem na 516,4 tis.** (především v souvislosti s tzv. malou důchodovou reformou). Počty příjemců ostatních druhů důchodů se meziročně snížily, a to invalidních o 11,0 tis. (o 2,4 %), vdovských a vdoveckých o 2,8 tis. (o 6,5 %) a sirotčích o 0,5 tis. (o 1,3 %),
- **průměrný nominální starobní důchod** (vyplácený samostatně) **dosáhl 10 780 Kč a převýšil** o 226 Kč (tj. **o 2,1 %**) skutečnost stejného měsíce roku 2011 (tabulka č. 10). U **žen** činil 9 786 Kč, čímž představoval **81,9 % průměrného důchodu mužů** (11 949 Kč). Průměrná výše trvale kráceného předčasného důchodu byla oproti průměrnému starobnímu důchodu o 1 144 Kč nižší a dosáhla 9 636 Kč (o 230 Kč více než ve srovnatelném období předchozího roku), z toho u mužů 10 758 Kč a u žen 8 714 Kč,
  - **podle rozložení počtu vyplácených sólo starobních důchodů byli nejčetnější skupinou** (36,3 %) důchodci se samostatně vypláceným důchodem v pásmu **od 9 000 Kč do 10 999 Kč**. Podíl osob pobírajících důchod nad 12 000 Kč (měsíčně) se meziročně zvýšil o 3,9 p.b. na 27,5 %.

Na **dávkách státní sociální podpory** bylo **vyplaceno 26,7 mld. Kč** a zůstaly tak - s 7,8 procentním podílem na celkových sociálních příjmech obyvatel nadále druhou nejvýznamnější složkou sociálních příjmů domácností. V hodnoceném období bylo touto formou vyplaceno meziročně **o 0,6 mld. Kč méně** finančních prostředků (**o 2,0 %**) než ve stejném období předchozího roku – viz tabulku č. 9 v příloze.

Výdaje na rozhodující dávku tohoto systému – rodičovský příspěvek (s podílem 70,5 % na celkovém objemu těchto dávek) klesly o 0,6 mld. Kč (**o 3,0 %**) na **18,8 mld. Kč**. Průměrný počet měsíčně poskytovaných rodičovských příspěvků se snížil o 4,8 %, tj. o 15,7 tis. na 311,2 tis., mj. v souvislosti s průběžným poklesem porodnosti od roku 2009.

Výrazný přírůstek byl zaznamenán u **příspěvku na bydlení** (15,9 % podíl na celkové výši výdajů na dávky státní sociální podpory). Ve sledovaném období na něj bylo vynaloženo **4,2 mld. Kč**, tj. **o 24,1 %** (o 0,8 mld. Kč) **více** při zvýšeném počtu v průměru měsíčně vyplácených dávek (o 14,5 %, tj. o 20,4 tis.) na 160,7 tis., jejichž průměrná výše vzrostla z 2 708 Kč na 2 943 Kč. Je to důsledek zvýšených nákladů na bydlení, úpravy stanovených normativů pro propočet této dávky i méně příznivé příjmové situace domácností.

Formou **přídavku na dítě** (s podílem 9,6 % na celkovém objemu dávek státní sociální podpory) bylo vyplaceno **2,6 mld. Kč**, tj. o 0,1 mld. Kč (**o 5,7 %**) méně. Počet vyplácených dávek klesl ve sledovaném období o 5,0 % (o 25,1 tis.) na 476,2 tis., mj. v souvislosti s klesajícím počtem narozených dětí.

Na **dávkách pěstounské péče** (3,4 % podíl na celkovém objemu dávek) bylo vyplaceno **o 14,9 %** meziročně **více** (o 119,3 mil. Kč), tedy **0,9 mld. Kč**. Jejich průměrný měsíční počet vzrostl o 2,9 % (na 20,1 tis.).

Formou **sociálního příplatku** bylo vyplaceno jen 48,5 mil. Kč. Od ledna 2012 již není tato dávka po jejím zrušení přiznávána; ve statistice byly vykázány výdaje na dávky náležející za prosinec 2011 a dodatečně vyplacené dávky.

Úspory (o 140 mil. Kč) pokračovaly u **porodného**, které je od 1. 1. 2011 vypláceno jen na první dítě rodinám s příjmy do 2,4 násobku životního minima. Na tyto dávky bylo vyplaceno **105,9 mil. Kč**, tj. **o 58,7 % méně** než ve stejném období předchozího roku (v lednu 2011 byly vypláceny dávky podle právní úpravy platné do 31. 12. 2010) – viz tabulky č. 11 - 14 v příloze.

Podle územního členění připadla **nejvyšší částka** poskytnutá prostřednictvím systému státní sociální podpory **na 1 obyvatele** v kraji **Ústeckém a Moravskoslezském, nejnižší v Plzeňském kraji** (tabulka č. 15 v příloze).

V pořadí **třetí** objemově **největší položku** sociálních příjmů domácností tvořily **dávky nemocenského pojištění**. Touto formou bylo v 1. – 3. čtvrtletí 2012 poskytnuto **14,7 mld. Kč**, což bylo o 2,0 mld. Kč (**o 11,9 %**) méně než ve srovnatelném období předchozího roku.

Rozhodující dávkou bylo **nemocenské**, jehož podíl na dávkách nemocenského pojištění činil 60,0 % (o 3,4 p.b. méně než ve srovnatelném období roku 2011) a jehož **objem se snížil** o 1,7 mld. Kč (**o 16,6 %**) na **8,8 mld. Kč**. Na snížení výše výplaty nemocenského se v zásadní míře podílela **změna právních předpisů pro dobrovolně pojištěné OSVČ**. V roce 2012 měly OSVČ vypočteny

výši nemocenských dávek z vyměřovacích základů, které nemohly být vyšší než vyměřovací základy pro důchodové pojištění. Naproti tomu, v roce 2011 měly OSVČ vypočteny výši nemocenských dávek převážně z vyměřovacích základů, které si mohly samy stanovit nezávisle na výši vyměřovacích základů pro důchodové pojištění. Vyšší vyměřovací základy pro nemocenské spolu s nárůstem nemocnosti OSVČ znamenaly za devět měsíců v roce 2011 (oproti roku 2012) vyšší výdaje na výplatu nemocenského o **1,1 mld. Kč** a peněžité pomoci v mateřství o **0,3 mld. Kč**.

Na peněžitou pomoc v mateřství bylo za leden až září 2012 vyplaceno **5,4 mld. Kč**, tedy o 253,6 mil. Kč (**o 4,5 %**) meziročně **méně**. Její podíl na dávkách nemocenského pojištění však vzrostl o 2,8 p.b. na 36,6 %.

Výdaje na **ošetřovné** se ve sledovaném období **zvýšily** na **0,5 mld. Kč** (**o 6,2 %**, tj. o 29,4 mil. Kč).

Na **vyrovnávacím příspěvku v těhotenství a mateřství**, (jehož výše nemá vliv na celkový vývoj dávek nemocenského pojištění) bylo vyplaceno 5,0 mil. Kč (**zvýšení o 25,0 %**), viz tabulku č. 16 v příloze.

Další významnou složkou sociálních příjmů domácností je **příspěvek na péči**. V hodnoceném období bylo takto čerpáno **13,7 mld. Kč**, což bylo **o 0,9 %** (117,5 mil. Kč) meziročně **více**.

V září 2012

- se meziročně snížil počet příjemců příspěvku s priznaným I. stupněm závislosti o 5,3 tis. (o 4,8 %), počet ostatních příjemců se zvýšil, a to s II. stupněm závislosti o 0,2 tis. (o 0,2 %), se III. stupněm závislosti o 1,0 tis. (o 1,6 %) a s IV. stupněm závislosti o 0,8 tis. (o 2,1 %).

Prostředky vyplacené formou **podpory v nezaměstnanosti** byly s podílem 2,0 % na celkových sociálních příjmech pátou (z hlediska výše vynaložených prostředků) složkou sociálních příjmů domácností. V lednu – září 2012 na ně bylo vyčerpáno **6,8 mld. Kč** při meziročním **poklesu o 18,8 %** (**o 1,6 mld. Kč**). V uvedeném období klesla **průměrná míra registrované nezaměstnanosti**

o 0,1 p.b. na **8,6 %**. Snížil se průměrný počet evidovaných nezaměstnaných o 14,1 tis. (o 2,7 %) na 503,1 tis., přičemž průměrný počet evidovaných nezaměstnaných s nárokem na podporu v nezaměstnanosti se snížil na 107,7 tis. (o 32,7 tis., tj. o 23,3 %).

Dávky pomoci v hmotné nouzi, které patří mezi složky s menším podílem na celkových sociálních příjmech domácností, ale jejichž podíl na celkových sociálních příjmech se zvyšuje (ve sledovaném období meziročně z 1,1 % na 1,6 %, tedy o 0,5 p.b.), byly čerpány ve **výši 5,6 mld. Kč**. V porovnání s množstvím prostředků poskytnutých touto formou v lednu - září 2011 se jednalo o jejich **výrazné překročení (o 53,2 %, tj. o 2,0 mld. Kč)** zejména v souvislosti s navýšením počtu příjemců dávek (po zrušení sociálního příplatku, v důsledku vyššího počtu uchazečů o zaměstnání bez podpor v nezaměstnanosti), se zvýšením částek životního a existenčního minima, s růstem nákladů na bydlení a výplatou doplatku na bydlení, který náležel v lednu 2012 nejen za tento měsíc, ale zároveň i za prosinec 2011- viz tabulku č. 9 v příloze.

Výdaje na **příspěvek na živobytí** (jejichž podíl činil ve sledovaném období 77,0 % z úhrnného objemu prostředků na dávky pomoci v hmotné nouzi) vzrostly **na 4,3 mld. Kč a převýšily** skutečnost předchozího roku **o 1,5 mld. Kč (o 53,7 %)**. Meziročně byly výrazně překročeny ve všech krajích (v rozmezí od 42,1 % ve Zlínském kraji do 66,8 % ve Středočeském kraji), viz tabulku č. 20 v příloze.

V září 2012

- bylo vyplaceno 117,6 tis. příspěvků na živobytí, což bylo meziročně o 26,0 tis. (o 28,4 %) více,
- z celkového počtu dávek připadalo 48,6 % na domácnosti jednotlivců, 10,4 % domácností mělo 5 členů a více,
- průměrná výše dávky činila 4 171 Kč (o 601 Kč meziročně více).

Na **doplatku na bydlení**, který představuje 20,8 % z úhrnu dávek pomoci v hmotné nouzi, bylo vyplaceno **1,2 mld. Kč, tj. o 86,5 % více** než ve stejném období loňského roku; došlo nejen ke zvýšení počtu příjemců této dávky, ale i k nárůstu její průměrné výše. I u čerpání této dávky došlo ve všech krajích k výraznému překročení proti skutečnosti předchozího roku, a to v rozmezí od 68,3 % (Ústecký kraj)

do 161,0 % (Olomoucký kraj), jak ukazuje tabulka č. 21 v příloze. V průměru bylo za leden až červen vyplaceno 38,0 tis. dávek (z nich téměř 42 % v Ústeckém a Moravskoslezském kraji).

V září 2012

- bylo vyplaceno 41,7 tis. doplatků na bydlení – o 16,5 tis. (o 65,5 %) více než v září 2011,
- z tohoto počtu připadla největší část – 48,8 % na domácnosti jednotlivců, domácností s 5 a více členy bylo 9,5 %,
- průměrná výše dávky činila 3 297 Kč (o 440 Kč meziročně více),

Výdaje na mimořádnou okamžitou pomoc (poslední z dávek tohoto systému) se proti srovnatelnému období **snížily**. Bylo na nich vyplaceno **126,6 mil. Kč**, tj. **o 44,2 %** (o 100,2 mil. Kč) méně. Ke snížení výdajů došlo ve všech krajích - viz tabulku č. 22 v příloze. V minulých obdobích souvisely vyšší výdaje v této oblasti zejména s povodněmi.

Dávky podmíněné zdravotním stavem se podílely na celkových sociálních příjmech pouze 0,3 %. Bylo na nich vyplaceno **1,0 mld. Kč (o 30,3 % méně** než v 1. – 3. čtvrtletí 2011). Pokles je způsoben odlišným rozložením výplaty dávek v průběhu roku 2012 (příspěvek na mobilitu je od počátku roku 2012 vyplácen průběžně každý měsíc ve výši 400 Kč, zatímco v roce 2011 byl vyplácen jednorázově v únoru).

2. Spotřebitelské ceny a životní náklady

Ve všech měsících 3. čtvrtletí roku 2012 se prosadil pokles úhrnného indexu spotřebitelských cen (od července do září m.r. klesaly měsíčně shodně o 0,1 %). Určité zmírnění cenového růstu se ve 3. čtvrtletí 2012 projevilo především ve výdajových skupinách „bydlení, voda, energie, paliva“ a „doprava“, naopak u výdajů spojených s výživou, zdravím a alkoholem a tabákem cenová hladina stoupla. Ve 3. čtvrtletí výrazně klesly ceny zemního plynu, zatímco ve skupině doprava byl v červenci – září vývoj ovlivněn jak zvýšením cen pohonných hmot, tak i poklesem cen nových a ojetých automobilů. Sezónní vlivy stojí za růstem cen ovoce a zeleniny (o cca 13 %).

Zvýšily se ceny tabákových výrobků (o 2,1 %) a to v důsledku doznívajícího vlivu zvýšení spotřební daně od ledna 2012. Ve skupině „zdraví“ se promítlo v cenách zrušení úhrad zdravotních pojišťoven u léků, které mohly být předepsány lékařem a přitom byly volně prodejné. Růst cen rekreací způsobilo obvyklé sezónní zdražení dovolených s komplexními službami (o 10,7 %), pokles cen oděvů a obuvi zapříčinily akční slevy letní kolekce.

Od prosince 2011 do konce září 2012 byl u průměrné domácnosti vykázán cenový vzestup v rozsahu 2,2 %, což bylo o 0,9 p.b. více než před rokem; vzhledem k nižší základně srovnatelného období roku 2011 se průměrná meziroční míra cenové inflace (porovnání leden – září 2012 / leden – září 2011) pohybovala v mírně sestupném trendu až na 3,4 % na konci hodnoceného období (z toho v 1. čtvrtletí se meziročně zvýšila o 3,7 %, ve 2. čtvrtletí o 3,4 % a ve 3. čtvrtletí o 3,3 %).

Meziroční nárůst cenové inflace za 9 měsíců roku 2012 byl způsoben z velké většiny vývojem netržních cen, kde působil zejména lednový vliv úpravy snížené sazby DPH z 10 % na 14 % a vyšší spotřební daň u tabákových výrobků. Významný vliv měla také deregulační opatření v oblasti bydlení a zdraví – podrobnější pohled na vývoj cenové inflace podává tabulka č. 23 v příloze.

Meziroční dynamika růstu spotřebitelských cen (životních nákladů) konkrétních statisticky sledovaných domácností **se** v důsledku výše uvedených skutečností **v 1. – 3. čtvrtletí 2012 významně zvýšila: u domácností důchodců vzrostly životní náklady o 4,8 %** (před rokem „jen“ o 2,8 %). Výrazně vyšší životní náklady proti průměru zapříčinila u důchodců struktura jejich spotřebního koše s dominantním postavením potravin (index 107,1 %), výdajů za bydlení (index 108,2 %) a nákladů na léky a zdravotní péči (index 111,9 %) – uvedené charakteristiky byly u domácností důchodců ve 3. čtvrtletí navíc horší než v 1. pololetí minulého roku. **V hl. m. Praze činilo navýšení životních nákladů 3,1 %**, když při průměrném nárůstu nákladů na potraviny byl vykázán výrazně menší růst cen bydlení a v dopravě (vzhledem k vysoké výchozí základně srovnatelného období roku 2011), zatímco nadprůměrně vzrostly pražským domácnostem náklady na odívání a obuv, zdraví a rekreace a kulturu, (podrobnější data obsahují tabulky č. 23 a 24 v příloze).

Po celé hodnocené období byl meziroční přírůstek harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) vyšší než hodnota vykázaná za EU 27 (v září 2012 v ČR +3,5 %, v EU + 2,7 %).

Největší přírůstek spotřebitelských cen v tomto pojetí byl zjištěn v Maďarsku (6,4 %), Rumunsku (5,4 %) a Estonsku (4,1 %); pokles inflace nevykázala žádná ze zemí EU 27, nejmenší vzestup spotřebitelských cen vykázalo Řecko (0,3 % - důsledek úsporných opatření k možnosti čerpat mezinárodní finanční pomoc).

Podle aktuálních dat ČSÚ z počátku ledna t.r. **vzrostly meziročně spotřebitelské ceny v prosinci 2012 (proti prosinci 2011) o 2,4 %**. **K největšímu nárůstu cenové inflace došlo z tohoto pohledu ve výdajových skupinách „potraviny a nealkoholické nápoje“ a „bydlení, voda, energie a paliva“** (meziročně podražily všechny významné komodity spojené s touto skupinou). **Snížení cen proti roku 2011 vykázaly odívání, obuv, spotřební elektronika a služby pošt a telekomunikací.**

Průměrná míra cenové inflace vyjádřená přírůstkem spotřebitelských cen v roce 2012 proti průměru roku 2011 dosáhla (v souladu s odhadem MPSV) **3,3 %**, což představovalo největší inflaci za poslední čtyři roky. **Životní náklady domácností důchodců se meziročně zvýšily o 4,6 %**.

Podrobnější rozbor cenové inflace bude proveden v dubnu t.r. v rámci úhrnné analýzy příjmové a výdajové situace domácností za celý rok 2012.

3. Peněžní výdaje a úspory domácností

Ze základních dat o vývoji výdajů a úspor v sektoru domácností statistiky národních účtů (tabulka č. 1 v příloze) je zřejmé, že:

- **1 407,7 mld. Kč** (89,4 % ze svého úhrnného hrubého disponibilního důchodu) vynaložil sektor domácností na výdaje spojené s individuální spotřebou (bylo to **výrazně méně** – o 2,6 p.b. - než o rok dříve; meziroční **pokles těchto výdajů činil** již celých **12,5 mld. Kč** (v roce 2011 ještě vzrostly o 20,3 mld. Kč), což bylo **nominálně o 0,9 % méně** než ve stejném období roku 2011, domácnosti tak **reálně nakoupily výrazně méně zboží a služeb** (index 95,8 %),
- **přírůstek hrubých úspor** (178,4 mld. Kč) **byl** proti srovnatelnému období roku 2011 **naopak o třetinu vyšší** (+ 43,3 mld. Kč) **míra úspor** (poměr hrubých úspor k disponibilnímu důchodu) ve stejném srovnání **vzrostla** o 2,6 p.b. **na 11,3 %**.

Oproti o něco rychlejšímu meziročnímu růstu čistých příjmů **byl** vykázán **vývoj čistých výdajů domácností** zařazených do šetření **zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů** diferencovaný **s tendencí k poklesu nebo meziroční stagnaci** (viz tabulku č. 2 v příloze).

Výdajovou stránku hospodaření domácností charakterizovaly především tyto skutečnosti:

- výdaje jednoho člena domácnosti uvedeného souboru činily měsíčně v průměru **10 993 Kč**, což bylo **nominálně jen o 0,4 %** (44 Kč) **více než v 1. – 3. čtvrtletí roku 2011**, domácnosti tak i na mikroúrovni nejen omezily svou fyzickou spotřebu, ale vzhledem k inflaci **vydaly za menší množství zboží a služeb více peněz** než před rokem - svědčí o tom **pokles reálných měsíčních vydání** o 328 Kč (**o 2,8 %**),

- **pohyb** poptávky domácností **charakterizuje** zejména **vývoj** tzv. „**spotřebních**“ **výdajů** (nepatří sem výdaje na pořízení a rekonstrukci nemovitostí a aktivity spojené s péčí o užitkovou zahradu a užitková zvířata), **které tvoří** stabilně více než **90 % veškerých vydání domácností** - jejich vývoj v průběhu roku 2012 zaznamenal obrat od mírného růstu v 1. čtvrtletí až po nominální **meziroční pokles**, který činil v lednu – září - **0,7 %**,
- **snížení** nominálních **spotřebních výdajů** zaznamenaly **všechny typy domácností**, nejvíce domácnosti osob samostatně výdělečně činných (2,6 %); vzhledem k vysoké cenové inflaci **došlo k významnému propadu reálných výdajů u všech skupin domácností**,
- u domácností se nominálně **snížily** zejména **výdaje na výživu, vybavení bytu, odívání a obuv a rekreaci a kulturu**, omezily svá vydání i za dopravu; naopak relativně značný byl vzhledem k inflaci roční **nárůst výdajů na veřejné stravování a ubytování** (úhrnný index 105,1 %) **a zdraví** (104,6 %); **vydání za bydlení v úhrnu stagnovala** (99,9 %), což platilo i pro telekomunikační služby a vzdělávání,
- v podrobnější **struktuře** úhrnných **spotřebních vydání** jednotlivých typů domácností **došlo k posílení váhy výdajů na zdraví, telekomunikace, stravování a alkoholické nápoje a tabák**, naopak **u všech typů domácností klesla váha vydání za výživu** a u většiny z nich také **na odívání a obuv, rekreace a bytové vybavení** (tedy tzv. zbytnější položky spotřebního koše); významnější **posun** směrem nahoru byl zaznamenán **u bydlení v domácnostech důchodců**, kde podíl této položky na celkových vydáních překročil 30 % a spolu s výživou činil více než polovinu všech výdajů (podrobněji viz tabulku č. 25 v příloze),
- **mírnějším tempem** než dříve **rostly úvěry** poskytnuté peněžními ústavy **domácnostem** (z 5,7 % v daném období roku 2011 na 4,3 % v roce 2012), podle údajů ČNB činil **úhrnný objem půjček domácností** k 30. září roku 2012 celkem **1 119,8 mld. Kč, což bylo o 40,9 mld. Kč více** než ke stejnému datu roku 2011,
- **rozhodující část** meziročního **vzestupu objemu** bankovních peněžních **půjček představovaly** hypoteční a jiné **úvěry spojené s bydlením**, jejichž celkový objem **796,0 mld. Kč** byl o **52,8 mld. Kč** vyšší než o rok dříve, zatímco hypotéky

rostly, úvěry poskytnuté v rámci stavebního spoření stagnovaly; domácnosti přitom využívaly velmi nízkých úrokových sazeb nových hypotečních úvěrů zejména v kombinaci s relativně nízkými cenami na trhu realit,

- celkový **objem ostatních** (zejména spotřebitelských) **úvěrů** meziročně významně **klesl**, a to **o 12,2 mld. Kč** (viz tabulku č. 26), **mírně se však zvýšily jen spotřebitelské účelové úvěry** (na nemovitosti), zatímco **neúčelové půjčky výrazně klesly**,

Významně **vzrostlo povědomí** českých domácností **o úskalích nadměrného zadlužování**. Objem bankovních úvěrů v selhání (tj. na spotřebu nebo nesplacení debetních zůstatků na běžných účtech) přestal narůstat podle dat ČSÚ již v říjnu 2011 a od té doby se mírně snižoval. **Rizikem se však stalo splácení půjček určených na bydlení**. ČSÚ uvedl, že koncem 3. čtvrtletí 2012 **tzv. „úvěry v selhání“ na bydlení** a spotřebu představovaly cca **51,0 mld. Kč**, tj. o něco méně než dříve. Pro zadlužené domácnosti ale dále trvala hrozba vyššího počtu exekucí.

- uvedené poznatky týkající se úvěrů potvrdila rámcově i souhrnná data šetření u konkrétních typů domácností statistiky rodinných účtů.

Domácnosti vytvořily nové úspory, stále více se však **orientovaly na hotové peníze nebo na netermínované vklady** v podobě dominantních žirových účtů a již jen omezeně na dříve „výhodnější“ formy spoření:

- **objem** bankovních (korunových a devizových) **úspor** činil ke konci září 2012 celkem **1 755,0 mld. Kč** a podle dostupných údajů ČNB meziročně **stoupl o 56,1 mld. Kč** (v roce 2011 vzrostl zhruba stejně),
- skladba přírůstku úsporných vkladů se nezměnila: **při přetrvávající orientaci na tvorbu úspor výhradně v tuzemské měně** dávaly domácnosti intenzivně najevo, že termínované vklady již definitivně ztratily svou atraktivitu z let dávno minulých a menší část svých úspor (spíše již jen přebytky z běžných aktiv) ukládaly v **netermínované formě** (celkový přírůstek + 72,0 mld. Kč, vč. zůstatků na žirových účtech); ve struktuře celkových vkladů dále klesl jak podíl termínovaných, tak i devizových vkladů (i přes mírné zvýšení úrokových sazeb u cizoměnových vkladů v USD a stagnaci úročení v €) - podrobněji viz tabulku č. 27,

- svůj **význam si udržely** i hlavní **alternativní formy spoření**: vklady na penzijních fondech vzrostly podle dat ČNB a ČSÚ meziročně o 15,4 mld. Kč (na 243,4 mld. Kč), v životním pojištění bylo uloženo 278,1 mld. Kč (přírůstek 19,6 mld. Kč); obyvatelstvo a instituce držely k 30. září 2012 v domácích a zahraničních podílových fondech nabízených v ČR 225,5 mld. Kč, během 3. čtvrtletí však majetek podílových fondů vzrostl jen o 1,7 % (vliv růstu dluhopisových a smíšených fondů při současném snížení aktiv zejména zajištěných fondů),
- **analýza dostupných dílčích (bilančních) dat o vývoji spořivosti na úrovni konkrétních typů domácností** statistiky rodinných účtů **prokázala** u jejich větší části ve srovnání s lednem – zářím 2011 **mírný přírůstek úsporných vkladů**; průběžné úložky domácností zpravodajského souboru převýšily vybírané úspory měsíčně v průměru o 1 111 Kč na osobu (tj. zhruba na úrovni roku 2011), přitom nejvíce „spořily“ domácnosti zaměstnanců bez dětí, naopak klesla měsíční výše salda úložek a výběrů u domácností zaměstnanců s dětmi a domácností důchodců bez ekonomicky aktivních členů, výběry předčily vklady u osob samostatně výdělečně činných.